

The logo for VRI Troms features the text "VRI Troms" in a bold, black, sans-serif font. The text is centered within a rectangular box that has a textured, abstract background with shades of blue, orange, and yellow.

VRI Troms

Prosjektplan 2011-2013

Samhandlingsprosjektet

30.08.2010

1. BAKGRUNN

Prosjekt VRI Troms ble etablert 1. mars 2008 etter en omfattende planprosess der hele det regionale "RUP-partnerskapet" var involvert. Prosjektkonsortiet har bestått av Halti Næringshage, Høgskolen i Harstad, Innovasjon Norge Troms, Kunnskapsparken Nord AS, Northern Research Institute (Norut), Næringshagen i Målselv, NHO Troms, Senja næringshage og Universitetet i Tromsø i tillegg til Troms fylkeskommune. Troms fylkeskommune er prosjektansvarlig institusjon og har inngått prosjektavtale med Forskningsrådet for programperioden 2008-2010. I alle regionale VRI-satsinger inngår også et innovasjonsforskningsprosjekt, og i første programperiode har Norut Tromsø som en del av VRI Troms gjennomført innovasjonsforskningsprosjektet "Fra netteværk til klynge – utvikling gjennom samhandling", som fokuserte på samhandling mellom bedrifter knyttet til Forum for bioteknologi i Nord-Norge. Første prosjektperiode av VRI Troms avsluttes ved utgangen av 2010.

Fylkesplan for Troms 2010-13 (FP) peker på utfordringen med at det er mange små og mellomstore bedrifter i fylket som ikke har FoU-kompetanse, og som heller ikke har ressurser til å drive stor grad av innovasjon. Troms fylkeskommune ønsker derfor å legge til rette for at næringslivet i hele fylket kan øke bruken av FoU og få frem samhandling mellom FoU-miljøer, virkemiddelapparat og offentlige virksomheter. I fylkeplanen omtales VRI Troms som et viktig FoU- og innovasjonsmessig verktøy, og *"med VRI Troms ønsker fylkeskommunen å satse på forskning, innovasjon, kunnskapsutvikling og verdiskaping gjennom FoU-samarbeid mellom næringsliv, forskningsmiljø og andre regionale utviklingsaktører"*. De fire strategiene som er valgt for FoU-aktiviteten i regionalt utviklingsprogram for 2010-2013 (RUP), viser også stort samsvar med mål, strategier og virkemidler i VRI Troms:

- legge til rette for at næringslivet i fylket kan øke bruken av FoU og innovasjon
- arbeide for økt verdiskaping av FoU-arbeid i fylket
- tilrettelegge for samhandling mellom næringsliv, FoU-miljø, virkemiddelapparat og offentlige virksomheter i hele fylket
- legge til rette for mobilitet mellom forskere, studenter og næringsliv for på denne måten å sikre relevans i utdanning og rekruttering av nyutdannede kandidater til bedriftene i Troms

Siden forrige programperiode, er Regionalt forskningsfond for Nord-Norge (RFFNN) kommet på plass med felles FoU-strategier som harmonerer godt med tenkningen i VRI Troms, og der VRI Troms spesielt kan bidra innefor RFFNNs satsingsområde *Verdiskaping og innovasjon i nordlig næringsliv*, med underkategoriene matrelatert forskning, forskning på kulturnæringsene, reiselivsforskning, energiforskning i Nord-Norge og forskning på industriutvikling.

I forhold til overordnede nasjonale strategier, støtter VRI Troms seg på Regjeringens Nordområdestrategi (2006) og Nye Byggesteiner i Nord (2019). Nordområdestrategien peker på kunnskapsbygging for Nord-Norge i Nord-Norge som viktig, og trekker frem satsingsområder som "marin og maritim sektor, miljøteknologi, energi og reiseliv". Innsatsområdene i VRI Troms er også godt innenfor satsingsområdene i Nye byggesteiner i nord (2009), som eksplisitt trekker frem miljøovervåking, marin bioprospektering, bioenergi og reiseliv.

Ny programperiode for VRI er 2011-2013. Våren 2010 gjennomførte Norut Tromsø på vegne

av konsortiet et foresight-prosjektet for å sikre VRI Troms et godt kunnskapsgrunnlag for gode valg i forhold til prosjektmål, innsatsområder, partnere, virkemidler, ambisjonsnivå og organisering for neste programperiode i VRI. Vedlegg 1 er et sammendrag fra foresikten.

I tillegg til foresikten, bygger denne prosjektplanen også på kartleggingen troomsbedriftenes forhold til FoU, som Norut Tromsø og Høgskolen i Harstad utførte for VRI Troms i første programperiode (Bye, G og T.H.Olsen 2010). Vedlegg 2 viser et sammendrag av konklusjonene herfra.

På bakgrunn av kartlegginga, foresikten og VRI-styrets erfaringer, vedtok fylkesrådet i Troms den 29. juni 2010 (sak 140/10) å gjennomføre søknadsprosessen for neste programperiode med følgende justeringer i forhold til første programperiode:

- utvide konsortiepartnerskapet
- etablere ny styringsgruppe
- styrke forankringen i Troms fylkeskommune ved økt involvering av fagansvarlige
- beholde innsatsområdene energi, marine ressurser og reiseliv, men spise dem mer
- åpne for flere kompetansemeglere, bl a hos de nye konsortiepartnerne
- innføre måltall for andre prosjekttypene enn forprosjekter for kompetansemegler
- heve tilskuddstak pr forprosjekt
- sette av midler til nye, eksperimentelle verktøy/metoder
- styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid
- øke samarbeidet med VRI Nordland og VRI Finnmark, også i innovasjonsforskningsprosjektet
- styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid

I første programperiode har prioriterte innsatsområder vært energi (energi/petro/miljø), marine ressurser og reiseliv. Prioriteringene ble gjort med utgangspunkt i Fylkesplan for Troms, Regionalt utviklingsprogram og fylkeskommunens nordområdemelding. Alle innsatsområdene har næringsmessig tilstedeværelse i hele fylket, og omfatter mange FoU-svake bedrifter. Når det gjelder valg av innsatsområder, har fylkesrådet sluttet seg til VRI styrets signal om å beholde de tre fra første programperiode med følgende begrunnelse:

- de valgte innsatsområdene er fortsatt sentrale områder både ifht fylkesplan, RUP og strategier for regionalt forskningsfond for Nord-Norge
- det er investert mye for å få etablere VRI innenfor innsatsområdene, og at man har for kort erfaring med de valgte innsatsområdene til å trekke avgjørende konklusjoner
- VRI har begrensede ressurser, og det er bedre med kontinuitet og utvikling i dybden fremfor ytterligere spredning
- en bør avvende erfaringene med regionale forskningsfond før en gjør større endringer i VRI
- dagens innsatsområder ble valgt i en bred prosess som relativt nylig er gjennomført

Grunnlagsdokumentasjon:

- Nasjonal programplan VRI 2011 - 2013
- Fylkesplan for Troms 2010 - 2013
- Regionalt utviklingsprogram for Troms 2010 - 2013
- FoU-strategi for fondsregion Nord-Norge
- Regjeringens Nordområdestrategier (2006)
- Nye byggesteiner i nord (2009)
- Ny programperiode (2011 – 2013) for VRI Troms (fylkesrådsbehandling i sak 151/10)
- VRI Troms mot 2017 (foresightrapport)
- Samhandling mellom næringsliv og FoU-miljø i Troms (Norut Samfunn rapport 04/2010)

2. MÅL og STRATEGIER

MÅL OG STRATEGIER VRI TROMS 2011-2013

Bærekraftig energi

Marine ressurser

Reiseliv

Hovedmål

VRI Troms skal utvikle kunnskap om og evne til samhandlings- og innovasjonsprosesser som fremmer forskningsbasert innovasjon og et utviklingsorientert, nyskapende og konkurransedyktig næringsliv i regionen.

Delmål kunnskapsutvikling:

Samle, dele og ta i bruk kunnskap om effektiv samhandling for innovasjon og FoU

Delmål samhandling:

Styrke samhandlingen mellom næringsliv, FoU-miljø og virkemiddelaktører

Styrke nyskaping og innovasjon i etablert næringsliv

Fellesstrategier for å nå målene:

Stimulere til økt samhandling og økt kunnskapsflyt om innovasjon og FoU mellom bedrifter, forskningsmiljøer og offentlige aktører

Mobilisere til og bidra til økt kvalitet på forskningsbaserte utviklingsprosjekter i bedrifter og offentlige virksomheter, nettverk og organisasjoner

Gjennomføre innovasjonsfaglig forskning med regionalt fokus og nasjonal og internasjonal relevans

Utvalgte strategier FP/RUP:

- stimulere til målrettet samarbeid på tvers av sektorer, bransjer og forvaltningsnivå for energieffektivisering, energigjenvinning og økt produksjon og etterspørsel etter fornybar energi
- stimulere til etablering av ny næringsvirksomhet innen fornybar energi gjennom utvikling av nye produkter og ny teknologi
- styrke og bygge videre på allerede eksisterende prosjekter innen fornybar energi, samt være pådriver for utvikling av nye prosjekter

Utvalgte strategier FP/RUP:

- bidra til styrking og utvikling av nye næringer med basis i marine ressurser
- legge til rette for at Tromsø skal beholde og videreutvikle sine forutsetninger for å lykkes med utviklingsarbeidet innen bioteknologi
- styrke Troms sin rolle som nasjonalt senter for marin bioprospektering

Utvalgte strategier FP/RUP:

- styrke produktutviklingen gjennom økt kvalitet, samarbeid og bedre tilgjengelighet
- legge til rette for videreutvikling av kompetanse innen reiselivsnæringen

Eksterne resultatmål*:

9 SkatteFunn
3 EEN-prosjekt
2 Nærings-PhD
9 RFF-prosjekter
1 bedriftsnettverk
1 ARENA-forprosjekt
1 ARENA-prosjekt
3 internasjonale FoU-prosjekt

3 SkatteFunn
1 EEN-prosjekt
1 Nærings-PhD
3 RFF-prosjekter
1 internasjonalt FoU-prosjekt

4 SkatteFunn
1 EEN-prosjekt
3 RFF-prosjekter
1 ARENA-prosjekt
1 internasjonalt FoU-prosjekt

*) Interne resultatmål fremgår av aktivitetsansvarskart

3. INNSATSOMRÅDER OG GEOGRAFISK VIRKEOMRÅDE

Geografisk innsatsområde er Troms fylke. Samtidig ønsker VRI Troms å øke samarbeidet med de andre VRI-prosjektene innenfor Regionalt forskningsfond Nord-Norge både når det gjelder samhandlings- og innovasjonsforskningsprosjektet. For innovasjonsforskningsprosjektet er det allerede avtalt at en del av prosjektet vil innebære et samarbeid om å studere kvinners rolle i innovasjoner i alle de tre fylkene.

Som det fremgår av bakgrunn og fylkesrådsvedtak, vil VRI Troms beholde de tre innsatsområdene energi, marine ressurser og reiseliv, men med et mer avgrenset fokus. Et felles kjennetegn ved disse næringene er at de i stor grad er avhengige av overlokal samhandling, og bedriftenes salg og utvikling er innvevd i nasjonale og internasjonale nettverk. Gjennom kartleggingsstudien og Foresight-prosjektet, kom det fram at de tre næringene har ulik grad av FoU-intensitet. Mens reiseliv i liten grad er forskningsdrevet, har marin bioteknologi og øvrige marine næringer tunge innslag av forskning. Det gjelder også energi, som både er både forskningstung og ingeniørdrevet. De tre næringene har ulikt innovasjonsmønster og ulike kompetansebehov, men fellestrekket er samhandling som vital forutsetning for å få nye impulser og innovere.

Bærekraftig energiproduksjon

Innsatsområdet energi omfattet i forrige programperiode delområdene energi, petro og miljø. For å få en mer målrettet aktivitet og utnyttelse av ressursene, vil VRI Troms fremover fokusere innsatsen enda mer mot bærekraftig energiproduksjon. I tillegg til fornybar energi, kan det også omfatte løsninger i form av produkter og tjenester som gjør annen produksjon og bruk av energi mer bærekraftig.

Nord-Norge har et godt utgangspunkt for økt satsing på fornybar energi. Landsdelen er allerede stor på vannkraft, og om lag 80 % av landets vindkraftpotensial er i Nord-Norge. Det er etablert 10 vindkraftparker i regionen., og nye søknader er til behandling. Ny, spennende tidevannsteknologi er utviklet i Harstad, og energigjenvinningsprosjekter, slik som ved Finnfjord AS, vil kunne få stor betydning både gjennom kunnskapsbygging og energiøkonomisering. Også på området distribuert generering av energi, i betydningen spredt, nettintegret småskalaproduksjon og lagring av energi fra fornybare energibærere, står overfor mange utfordringer. En samarbeidsakse mellom Tromsø (Tromskraft, Norut og Universitetet i Tromsø), Dyrøy (Dyrøy energi, Dyrøy kommune/Energilabben) og Narvik (Høgskolen og Norut Narvik) har begynt å arbeide med utfordringene, men også her gjenstår fortsatt mye forsknings og utviklingsarbeid.

Strategier for regionalt forskningsfond Nord-Norge, trekker frem leverandørindustri, og da spesielt innen kaldtklima-teknologi, avfalls- og utslippshåndtering og miljøovervåkningskompetanse som områder med størst potensial. Den delen av petroleumssektoren som i praksis var omfattet av VRI Troms i forrige periode, leverandørindustrien, vil i stor grad fortsatt være en del av VRIs målgruppe, da det i Troms i stor grad er de samme bedriftene som også er underleverandører innefor fornybar energi. Ei satsing her kan også bidra til å styrke effekten av Arktek, teknologisatsinga i Forskningsløft Nord.

I arbeidet med energi, vil VRI Troms konsentrere seg om å bidra til følgende fylkesplanmål og RUP-strategier innenfor henholdsvis bærekraftig energibruk (kapittel 4.3) energi (5.1.3):

- stimulere til målrettet samarbeid på tvers av sektorer, bransjer og forvaltningsnivå for energieffektivisering, energigjenvinning og økt produksjon og etterspørsel etter fornybar energi

- stimulere til etablering av ny næringsvirksomhet innen fornybar energi gjennom utvikling av nye produkter og ny teknologi
- styrke og bygge videre på allerede eksisterende prosjekter innen fornybar energi, samt være pådriver for utvikling av nye prosjekter

Marine ressurser (bioprospektering, bioteknologi og bioraffinering)

Marine ressurser er et begrep som i utgangspunktet omfatter det meste fra sjarken til avansert bioprospektering og bioteknologi. For å få en mer målrettet innsats og bedre utnyttelse av ressursene, vil VRI-Troms fremover avgrense satsinga til marin bioprospektering, bioraffinering og bioteknologi. Dette er forsknings-, kunnskaps- og innovasjonsintensive næringer.

Tromsø-området omfatter allerede 10 forskningsinstitusjoner innen marin forskning med over 500 ansatte til sammen. Både geografi og forskningsmessig infrastruktur, med blant annet Marbank, MarBio, MabCent og Nofimas prosesslab, gir gode forutsetninger for fortsatt utvikling av forskning og ikke minst avledet næringsvirksomhet. Den forestående åpningen av Barents BioCenter i forskningsparken, etableringen av BioTech North og deres overtakelse av sekretariatsfunksjonen for Storby Marin (tidligere Marelife) og det planlagte pilotanlegget i Kaldfjord, vil ventelig bidra til å konsolidere Tromsøregionen enda sterkere som viktig motor i utviklingen nasjonalt og internasjonalt. Ei satsing innenfor marin bioprospektering i Tromsø er også i samsvar med regjeringens nasjonale strategi for marin bioprospektering (2010).

I arbeidet med marine ressurser, vil VRI Troms konsentrere seg om å bidra til følgende fylkesplanmål og RUP-strategier:

- bidra til styrking og utvikling av nye næringer med basis i marine ressurser
- legge til rette for at Tromsø skal beholde og videreutvikle sine forutsetninger for å lykkes med utviklingsarbeidet innen bioteknologi
- styrke Troms sin rolle som nasjonalt senter for marin bioprospektering

Reiseliv

Reiseliv er en nøkkelnæring i Nord-Norge og sysselsetter i følge konjunkturbarometeret for Nord-Norge mer enn 21 500 personer, altså flere enn fiskeri og landbruk til sammen. Med tre internasjonale flyplasser, Hurtigrute, helårsåpne veier, hurtigbåter og byer med et mangfold av tilbud og en relativt sett god reiselivsmessig infrastruktur, har Troms et godt utgangspunkt for reiseliv. I de senere årene er det gjort en rekke investeringer og utviklet en del nye, spennende reiselivsprodukter som delvis har opparbeidet et marked og viser at potensialet er der. Flere bedriftsnettverk er etablert og det er tydelige signaler om at reiselivsbedriftene i fylket nå er modne for et mer omfattende samarbeid. Arenasøknaden fra reiselivet i Troms, som VRI Troms deltok i forarbeidet til og var med og initierte gjennom regional læringsarena for reiselivet, er også en bekreftelse på det, selv om søknaden dessverre ikke gikk inn.

Men store avstander og mange små bedrifter, gir også ekstra utfordringer for klyngedannelse og samarbeid, salgs- og markedsarbeid, samt innen videreforedling og utvikling av helhetlige opplevelsestilbud. Fortsatt er det kapasitetsoverskudd, og det er særlig behov for flere helårs arbeidsplasser og utvidelse av en forholdsvis kort hovedsesong. Erfaringstall fra sammenlignbare vinteropplevelser- og produkter i finsk Lappland, gir en indikasjon på markedspotensialet for vinterprodukter i Troms. Mens det var vel 930 000 internasjonale overnattinger i finsk Lappland i 2008, var det knapt 220 000 i Troms.

Det satses på reiselivet i nord. De tre fylkeskommunene har i fellesskap etablert Nordnorsk Reiseliv AS som felles markedsselskap. Kommunal- og regionaldepartementet finansierer Prosjekt reiseliv i Nord (PRIN), som driftes av Innovasjon Norge. Forskningsprogrammet Opplevelser i Nord, som er finansiert gjennom forskningsrådets Forskningsløft Nord, drives av et konsortium bestående av Handelshøgskolen i Bodø (HHB), Universitetet i Tromsø (UiT), Høgskolen i Harstad (HiH), Nordlandsforskning (NF), NORUT og Bioforsk Nord. Programmet inkluderer en rekke nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere innen forskning, samt en bred forankring i nettverk og prosjekter som omfatter 85 reiselivsbedrifter.

Alle disse satsingene underbygger både reiselivets potensial, samtidig som det viser at ei satsing på reiseliv i VRI Troms må basere seg på samarbeid med aktører i hele landsdelen. Det vil også være viktig å lære av den systematiske kompetanse oppbyggingen som har funnet sted i finsk Lappland.

I arbeidet med reiseliv, vil VRI Troms konsentrere seg om å bidra til følgende fylkesplanmål og RUP-strategier:

- styrke produktutviklingen gjennom økt kvalitet, samarbeid og bedre tilgjengelighet
- legge til rette for videreutvikling av kompetanse innen reiselivsnæringen

4. ORGANISERING

I Troms praktiseres et dynamisk, situasjonsbestemt partnerskap, og utviklinga av prosjektplanen for neste prosjektperiode er forankret i partnerskapet gjennom bred deltagelse på to dagers foresightsamling for VRI Troms i mai 2010, samt gjennom at hele konsortiepartnerskapet (se under) har vært hørt i planprosessen. I fylkesrådssak 151/10, gjorde fylkesrådet følgende vedtak:

- 1. Fylkesrådet stiller seg bak en søknad fra VRI Troms basert på foreliggende prosjektbeskrivelse for programperioden 2011-2013 med Troms fylkeskommune som prosjektansvarlig institusjon.*
- 2. Fylkesrådet vil bidra til nødvendig regional medfinansiering, men vil ta endelig stilling til omfang og form på regional medfinansiering når det foreligger tilsagn fra Norges forskningsråd.*

Prosjektansvarlig institusjon samhandlingsprosjektet: Troms fylkeskommune.

Prosjektansvarlig institusjon er kontraktspart i avtalen med Norges forskningsråd, og har det overordnede ansvar for at prosjektet gjennomføres i henhold til prosjektbeskrivelse og kontrakt. Prosjektansvarlig institusjon oppnevner prosjektets styringsgruppe, og har ansvaret for overordnet rapportering og evaluering av VRI i regionen.

Prosjektansvarlig/administrativ leder: Stabssjef *Hilde Jenssen*, fylkesrådsleders kontor.

Prosjektansvarlig leder har fullmakt til å representere og forplikte prosjektansvarlig institusjon, og er prosjektleders overordnede i prosjektorganisasjonen. Prosjektansvarlig leder sitter i styringsgruppa og rapporterer til prosjektansvarlig institusjon.

Prosjektleder samhandlingsprosjektet: *Stig Ulvang*, TFK

Prosjektleder har det operative ansvaret for at samhandlingsprosjektet utvikler seg i tråd med prosjektplanen og at styringsgruppa er orientert om fremdrift og resultater. Prosjektleder er sekretær for konsortiemøtene, styringsgruppa, Lederforum og VRI Operatørarena.

Prosjektleder innovasjonsforskningsprosjektet: *May-Britt Ellingsen*, Norut Tromsø
Prosjektleder har det operative ansvaret for at innovasjonsforskningsprosjektet utvikler seg i tråd med prosjektplanen og at styringsgruppa er orientert om fremdrift og resultater. Prosjektleder deltar på møter i Lederforum og på VRI Operatørarena.

Konsortiet

VRI Troms er et partnerskapsprosjekt hvor regionale og nasjonale FoU-institusjoner, regionens næringsliv og de regionale myndigheter deltar. Konsortiedeltagernes rettigheter og plikter i forhold til hverandre og prosjektet, vil bli regulert i en revidert konsortieavtale basert på eksisterende avtale. Forutsatt konsensus i konsortiet, kan det utvides med nye konsortiepartnere etter behov, men vil ved oppstart av ny prosjektperiode bestå av (deltagere i kursiv ikke endelig avklart):

- Haldi næringshage
- Høgskolen i Harstad (HiH)
- Innovasjon Norge Troms (IN Troms)
- Kunnskapsparken i Harstad
- *LO Troms*
- Næringshagen i Målselv
- *Nofima*
- NorInnova
- NHO Troms
- Northern Research Institute (Norut)
- Senja næringshage
- Sintef Nord
- Troms fylkeskommune (TFK)
- Universitetet i Tromsø (UiT)

Konsortiedeltakerne skal bidra til gjennomføring av prosjektet og oppfyllelse av kontrakten med egne ressurser i samsvar med de oppgaver og forpliktelser som fremgår av prosjektbeskrivelsen og egen konsortieavtale og. Konsortiedeltakerne har i forhold til hverandre, også et felles ansvar for gjennomføringen av prosjektet.

Konsortiemøtet

Hver konsortiedeltager oppnevner en representant til konsortiemøtet, og Norges forskningsråds regionale representant og prosjektleder for innovasjonsforskningsprosjektet møter med observatørstatus. Prosjektleder for samhandlingsprosjektet er sekretær for konsortiemøtene, som rapporterer til prosjektansvarlig institusjon. *Konsortiemøtet* skal foreta nødvendige strategiske valg, sikre tilstrekkelige ressursrammer, kontrollere fremdrift og følge opp egne beslutninger fra konsortiemøtene, som avholdes hvert halvår med sakliste, dokumentasjon og referat. Konsortiemøtet skal være en sentral arena for strategiske vurderinger og læring, kommunikasjon og formidling av resultater og erfaringer mellom alle deltagerne i prosjektet.

Styringsgruppa

Fem personer med personlig vara oppnevnt av fylkesrådet. Prosjektansvarlig institusjon, næringslivet og Innovasjon Norge Troms skal være representert. *Styringsgruppa* rapporterer til konsortiemøtet og skal kontrollere prosjektets fremdrift og fatte nødvendige beslutninger mellom konsortiemøtene. Det utarbeides egen instruks for styringsgruppa. Styringsgruppa møter ca hver annen måned med sakliste, dokumentasjon og referat.

Lederforum: Prosjektansvarlig leder, styringsgruppas leder og prosjektlederne for samhandlingsprosjekt og forskningsprosjekt.

Lederforum koordinerer innsatsen mellom de ulike satsingene og virkemidlene mellom styringsgruppemøtene. Lederforum møter ca en gang hver måned, gjerne pr telefon, og rapporterer til styringsgruppa.

VRI Operatørarena: Prosjektlederne for samhandlingsprosjektet og innovasjonsforskningsprosjektet, kompetansemeglerne og andre operatører for aktiviteter i VRI (personmobilitet osv) samt fylkeskommunens fagansvarlige innenfor energi, marine ressurser og reiseliv, som vil ha en mer aktiv rolle i VRI-arbeidet neste periode. Sekretariatet for regionalt forskningsfond nord og regional representant for Norges forskningsråd har møterett.

VRI-Operatørarena skal være en arena for koordinering, informasjonsutveksling og kompetanseoverføring mellom de operative aktørene på de ulike delaktivitetene i prosjektet. VRI Operatørarena samles ca en gang hvert halvår.

Øvrig samarbeid

Med samhandling som sentralt begrep i både mål og strategier, skal VRI Troms alltid søke samarbeid der det er mulig for å sikre kompetansebygging, teknologispredning og nettverksutvikling. I tillegg til konsortiepartnerne, skal VRI Troms søke samarbeid med organisasjoner, nettverk og prosjekter det er naturlig å samarbeide med ut fra mål og innsatsområder i VRI Troms (jfr etablert samarbeid med næringsforeninger, BioTech North, MaBit og Forum for fjernteknologi i inneværende periode). Gjennom å se de ulike satsinger i sammenheng og samordne aktiviteter, oppnår en større kraft og effektivitet ifht målgruppene, samtidig som en unngår unødig konkurranse og overlapp. I forhold til nettverksutvikling, vil både læringsarenaer og foresight kunne være strategiske redskaper. Innføring av konkrete eksterne resultatmål understreker bare at VRI Troms skal spille en aktiv rolle ifht øvrige FoU-virkemidler.

VRI Troms har i første prosjektperiode med stort hell benyttet seg av andre VRI-prosjekters råd og erfaring, og vil fortsette med det. Samarbeidet med de andre nordnorske VRI prosjektene er svært godt, og i tillegg til felles aktivitet mot RFFNN, ønsker VRI Troms å se nærmere på muligheten for et tettere samarbeid med de to andre fylkene om kompetansemegling. Innovasjonsforskningsprosjektet skal samarbeide med VRI Nordland og VRI Finnmark om deler av forskningsprosjektet, og ønsker også å videreutvikle sitt samarbeid med VRI Agder.

God samhandling med RFFNN er viktig. Her er det allerede etablert et godt samarbeidsklima gjennom felles samling mellom fondsstyret og de nordnorske VRI-styrene, og det er besluttet å gjenta den som fast årlig møteplass. Sekretariatene er i ferd med å etablere gode informasjonsrutiner, og det er gjensidig enighet om å informere om hverandre i alt informasjonsmateriell der det er naturlig. VRI Troms vil få en definert rolle i forhold til mobilisering inn mot fondet med tilhørende måltall. Ved oppnevning av styringsgruppe for VRI Troms, kan en viss grad av gjennomgående representasjon vurderes.

5. VIRKEMIDLER

I første programperiode har VRI Troms benyttet virkemidlene kartlegging, kompetansemegling, forprosjekter, personmobilitet (studentmobilitet) og dialog og bred medvirkning (dialogkonferanser, regionale læringsarenaer og foresight). Foresight-prosjektet (vedlegg 1) viste at enkeltbedrifter spesielt trakk frem kompetansemegling, forprosjekter og personmobilitet (Internship) som gode og nyttige virkemidler. For de bedriftsretta virkemidlene, er det et poeng i seg selv at bedriftene, etter hvert som de lærer seg virkemidlene å kjenne, opplever en viss kontinuitet i tilbudet. I forbindelse med det i neste programperiode innføres nye vedtaksrutiner for bedriftsretta virkemidler, vil VRI Troms se nærmere på muligheten for at Innovasjon Norge Troms får en mer sentral rolle i behandlingen av de bedriftsretta virkemidlene.

For innovasjonssystemet, er det dialog og bred medvirkning som står sentralt. Kartlegginga (vedlegg 2) viser at møteplasser og arenaer for dialog og samarbeid fortsatt er viktig. Basert på erfaringene så langt, ønsker VRI Troms å videreføre virkemidlene med noen justeringer også i neste prosjektperiode:

For alle virkemidlene fremgår de prosjektinterne måltallene av aktivitetsansvarskartet, og alle virkemidlene kan benyttes av alle innsatsområder.

Dialog og bred medvirkning

Både foresight-prosjektet og kartlegginga viste at møteplasser og arenaer for dialog og samarbeid fortsatt er viktig. Samtidig signaliserer mange av tilbakemeldingene et ønske om mer temaspesifikke avgrensninger for å komme raskere til konkrete tiltak.

Dialogkonferanser. Ved oppstart av første programperiode var den overordnede dialogkonferansen sentral, og slike dialogkonferanser vil fortsatt være nyttig både for å få mer strategiske innspill til gjennomføringen, men også for læring, kommunikasjon og formidling av resultater og erfaringer. Erfaringsmessig kan det være utfordrende å få enkeltbedrifter til å prioritere å være med, og verktøyene fra dialogkonferansen kan med fordel sees i sammenheng både med konsortiemøtene og foresight-prosjektene. Det legges opp til en årlig dialogkonferanse seint på høsten.

Regionale læringsarenaer. Basert på erfaringene i første programperiode, bør læringsarenaene i mindre grad rette seg mot hele innsatsområder (energi, reiseliv og marine ressurser) og i større grad henvende seg til smalere målgrupper basert på næringsmessige eller geografiske avgrensninger. Ved planlegging og gjennomføring bør det søkes tett samarbeid med relevante bransjeforeninger/nettverk eller andre relevante prosjekter. Det legges opp til seks læringsarenaer hvert år, i snitt bør det være to innefor hvert innsatsområde. Det vil være interessant å eksperimentere med å bruke læringsarena som strategisk verktøy for å utvikle internasjonalt samarbeid, for eksempel med reiselivssektoren på Nordkalotten.

Foresight. VRI Troms gjennomførte et foresight-prosjekt i første prosjektperiode, og ønsker å utforske virkemiddelet videre også i neste periode, men da på mer avgrensede innsatsområder, samarbeidsnettverk eller geografiske områder. Det legges opp til et foresight-prosjekt hvert år, dermed kan det gjennomføres foresight innenfor alle de tre innsatsområdene i løpet av prosjektperioden. Et felles foresight-prosjekt på tvers av fylkesgrensene i nord, kan være et effektivt verktøy for økt samarbeid på tvers av fylkesgrensene, og bør vurderes.

InnoInfo. Fra 2008 har [InnoInfo-nettverket](#) vært driftet som en integrert del av VRI Troms. InnoInfo er et løst nettverk av personer fra forskningsmiljø, næringsliv og offentlig sektor som arbeider med og er opptatt av innovasjon og utvikling. InnoInfo-møtene (videokonferansemøter) arrangeres jevnlig med deltagelse fra alle de fem Troms-regionene, og fremstår ikke minst som en tids- og kostnadseffektiv kommunikasjonskanal for FoU-relaterte tema mellom relevante miljøer i og utenfor Tromsø.

Kompetansemegling

Deltagerbedriftene har hatt gode erfaringer med kompetansemegling, og virkemidlet videreføres. For å bli mer tilgjengelig for enda flere miljøer, ønsker VRI Troms å rekruttere flere kompetansemeglere innefor konsortiet. I forståelse med Forskningsrådet gjennomfører VRI Troms høsten 2010 et forsøk der ansatte i næringshagene og Kunnskapsparken Nord vil fungere som meglere, og dersom erfaringene tilsier det, vil en videreføring være aktuell. Uansett vil det gode samarbeidet med næringshagene og Kunnskapsparken Nord om rekruttering bli videreført.

Meglingen i Troms har vært direkte knyttet opp mot konkret søknad til forprosjekt i VRI eller annen prosjektsøknad av minst tilsvarende omfang rettet mot et eller flere av de andre offentlige virkemidlene for bedriftsinitiert eller bedriftsstyrt FoU. Så langt har meglingen i hovedsak generert forprosjektsøknader, og det innføres derfor nye måltall for søknader til Skattefunn, regionale forskningsfond og tilsvarende. Det er naturlig at kompetansemeglerne i VRI Troms får en aktiv rolle i å mobilisere bedriftene i forhold til regionale forskningsfond, men også Enterprise Europe Network og internasjonale FoU-prosjekter for øvrig. Her vil særlig EU-programmene CIP og Regions of knowledge være aktuelle. I videreutviklingen av et Arenaprojekt for reiseliv er prosjektsamarbeid på Nordkalotten aktuelt, og innenfor marine ressurser peker Storbritannia seg ut som et geografisk område det er relevant å samarbeide med.

Prosjektplanen legger opp til å utvide meglerkorpset, og det vil helt klart gjøre det lettere å nå flere bedrifter med rett meglerkompetanse. Likevel kan det tenkes tilfeller der konsortiet i Troms ikke har nødvendig meglerkompetanse, og VRI Troms ønsker derfor i neste periode å prøve ut et tettere samarbeid med VRI Nordland og VRI Finnmark om kompetansemegling.

Forprosjekter

Deltagerbedriftene har hatt gode erfaringer med forprosjekter, og virkemidlet videreføres. Virkemiddelbeskrivelsen i den nye programplanen, med mer fokus på å løse små FoU-oppgaver i bedriften, er godt tilpasset Troms og de relativt små bedrifter her. VRI Troms vil også bruke forprosjektene strategisk for å mobilisere bedrifter til å utvikle og forberede prosjekter for søknad til regionalt forskningsfond.

Personmobilitet

I første programperiode har VRI Troms så langt bare tilbudt ulike former for studentmobilitet (studentoppgaver, Internship og Trainee). Det fremgår av foresight-rapporten at noen av mobilitetsprosjektene har hatt svak forankring i bedriftene. I neste programperiode vil VRI Troms derfor stille strengere krav til kvalitet til og forankring av studentoppgavene, og heller utvide bruken av Internship og kandidatmobilitet der studenten i større grad knytter bedrift og studentens FoU-miljø tettere sammen. Som en kanskje kan forvente i et næringsliv der bedriftene er relativt små og med gjennomgående lav FoU-kompetanse, har flere bedrifter spesielt etterlyst virkemidler som kandidatmobilitet, som reduserer risikoen med å knytte til seg nyutdanna kandidater, der nyutdanna kandidater. Studentoppgaveprisen, som ble delt ut

for første gang i 2010, videreføres. VRI Troms vil fortsette samarbeidet med Universitetet i Tromsø om å bruke og styrke Idéportalen som kommunikasjonskanal personmobilitet generelt og studentmobilitet spesielt.

Kartlegging

Den relativt store kartlegginga VRI Troms gjennomførte i første programperiode, ga mange svar men også nye spørsmål i tillegg til å gi en status for bedriftenes forhold til FoU. Det er naturlig å foreta oppfølgingskartlegging ved slutten av andre programperiode, både for å få et oppdatert statusbilde før neste fylkesplan-, RUP- og VRI-periode, men denne gang også for å få større kunnskap om effekter av innsatsen i VRI Troms.

Nye virkemidler

VRI er et utforskende og eksperimenterende program, noe som kan stå i motsetning til å binde opp alle prosjektressursene fra starten av, slik VRI Troms gjorde i første programperiode. I neste programperiode vil VRI Troms derfor sette av en egen budsjettpost til nye, eksperimentelle virkemidler for å gi større rom for å kunne eksperimentere med nye virkemidler basert på ny kunnskap og nye behov som måtte oppstå underveis i perioden.

Innovasjonsforskningsprosjektet: *Innovasjon gjennom samhandling – hva kan vi lære av bedrifter som lykkes?*

Tyngden av næringslivet i Troms fylke utgjøres av mikrobedrifter, mens mye av litteraturen om innovasjon og innovasjonssystemer er basert på studier av bedrifter og næringsystem med andre dimensjoner enn de vi finner lokalt. Kunnskapen om innovasjon i små bedrifter synes lite utviklet, og kunnskapsgrunnet om innovasjonsprosesser på mikronivå er begrenset.

Innovasjonsforskningsprosjektet i VRI Troms skal fokusere på om, og hvordan, ansatte mobiliseres for å fremme innovasjon og nyskaping i den enkelte virksomhet, og samtidig avdekke hvordan samarbeid mellom bedrifter regionalt, nasjonalt og internasjonalt kan stimulere til innovasjon og utvikling. Prosjektet skal undersøke følgende hovedtema:

- Hva kjennetegner bedriftens strategier i forhold til vekst og utvikling, kunnskap, risiko og ansattes medvirkning?
- Har bedriften åpen og tillitsbasert samhandling omgivelsene; her forstått som kunder, konkurrenter, leverandører, det regionale virkemiddelapparatet og FoU miljøene?
- Utøver bedriften tillitsbasert lederskap og hvordan er ansattes muligheter for medvirkning og innflytelse?

Forskningsprosjektet skal gjennom å studere bedrifter innen to av fylkets satsingsområder, marin bioteknologi og reiseliv, utvikle kunnskap om hvilke faktorer som bidrar til å fremme nyskaping. Som en del av arbeidet, skal også VRI-virkemidlene kompetansemegling og Internship følgeforskes. Konstruksjon av kjønn og bygging av tillit er gjennomgangstema som undersøkes innenfor hver av de tre ovennevnte temaområdene, og studiene rundt kjønn vil skje i samarbeid med innovasjonsforskningsprosjektene i VRI Nordland og VRI Finnmark.

I tillegg til vitenskapelig og populærvitenskapelig publisering, skal kunnskapen som genereres om innovasjonsprosesser og betingelser og barrierer for innovasjon, tilbakeføres til bedriftene og det regionale innovasjonssystemet gjennom forskningsprosjektets aktive deltagelse i de ulike VRI-aktivitetene (se aktivitetsansvarskart). Den kanskje viktigste formidlingskanalen til bedriftene er bedriftsbesøk og dialogpresentasjoner av funn fra følgeforskningen til bedrifter/bedriftsklynger som har deltatt i forskningen. Den planlagte følgeforskning av

virkemidlene kompetansemegling og Internship, vil gi VRI Troms kunnskap om hvordan disse fungerer og eventuelle behov for justeringer for å gjøre dem bedre.

Samarbeidet og samhandlingen mellom innovasjonsforskningsprosjektet og samhandlingsprosjektet er under stadig utvikling, og innovasjonsforskningsprosjektet vil, i tillegg til å generere ny kunnskap, også bidra aktivt til samhandlingsprosjektet gjennom sin faglige deltagelse i prosjektets ulike aktiviteter både internt og eksternt. Koblingen til samhandlingsprosjektet gir også forskningsprosjektet bedre tilgang til bedriftene enn de ellers ville hatt.

6. PROSJEKTAKTIVITETER

Prosjektaktiviteter og tidsplanlegging

Når det gjelder de ulike prosjektaktivitetene og de forskjellige aktørenes ansvar, vises til avsnittet om organisering og aktivitetsansvarskartet (under). Tre år er lang tid ifht detaljplanlegging, og derfor er det bare utarbeidet aktivitetsansvarskart for første prosjektår. I forkant av andre og tredje prosjektår vil tilsvarende planer bli utarbeidet i samråd med konsortiemøtet basert på løpende erfaringer og eventuelle endringer i rammebetingelser.

Aktivitets- og ansvarsplan VRI Troms 2011-2013					Ansv./rolle																						
Aktivitet	Måltall				Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	Desember	Prosjektansvarlig institusjon	Prosjektansvarlig leder	Prosjektleder samhandl	Innovasjonsforskningsprosjekte	Kosnortie(møtet)	Styringsgruppa	VRI Forum	VRI Operatørarena	Universitetet	Høgskolen	Instituttene
	2011	2012	2013	Totalt																							
Dialog og bred medvirkning																											
<i>Dialogkonferanse</i>	1	1	1	3													d	d	a/U	d	H	b	d	d	d	d	d
<i>Læringsarena</i>	6	6	6	18													d	I	a/U	d	R	H	I	d	I/d?	I/d?	I/d?
<i>Foresight</i>	1	1	1	3													I	R	a	I	H	b	I	I	U	U	U
<i>InnoInfo</i>	6	6	6	18													d	I	d	I	I	R	I	I	H	I	I
Kompetansemegling	20	20	20	60													I	I	a/I	I	I	R	I	I	U	U	H/U
Forprosjekt	15	13	10	38													I	I	a/R	I	I	H	I	I	U/b	U/b	U/b
Personmobilitet																											
<i>Studentoppgaver</i>	20	15	10	45													I	I	a/U	I	I	I	I	I	H/U	H/U	I
<i>Kåring beste studentoppgave</i>	1	1	1	3													I	I	a/U	I	I	H	I	I	R	R	I
<i>Kandidatmobilitet</i>	1	3	3	7													I	I	R	I	I	H	I	I	U	U	I
<i>Forskermobilitet</i>	1	1	2	4													I	I	R	I	I	H	I	I	U/a	U/a	I
<i>Gjesteforeleser</i>				0													I	I	R	I	I	H	I	I	U/a	U/a	I
Nye, eksperimentelle virkemidler	≥1	≥1	≥1	≥3													I	R	a/U	I	I	H	I	I	U	U	U
Kartlegging			1	1													I	R	a/U	R	H	R	I	I	U	U	I
Innovasjonsforskningsprosjektet																	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Fellesmøter RFFNN og VRI i NN	1	1	1	3													d	d	a/U	d	U	H	d	I	I	I	I
Prosjektintern samhandling																											
<i>Konsortiemøter m prosjektrevidering</i>	2	2	2	6													d	d	a/U	d	H	d	d	I	I	I	I
<i>Styringsgruppemøter</i>	5	5	5	15													I	d	a/U	I	I	H	I	I	I	I	I
<i>VRI Forum</i>	11	11	11	33													I	U	a/U	U	I	I	H	I	I	I	I
<i>VRI Operatørarena</i>	2	2	2	6													I	I	a/U	d	I	I	I	H	d	d	d
Rapportering NFR	2	2	2	6													H	I	a/U	U	R	R	I	I	I	I	I

Kommunikasjon og formidling

Vedtatt kommunikasjonsplan for VRI Troms har som hovedmål å gjøre VRI Troms kjent på en slik måte at prosjektaktivitetene får gode deltagere slik at prosjektmålene nås, og kjernebudskapet er VRI Troms – en vei til fremtidsrett kunnskap for bedriftene. Videre har planen følgende delmål:

- etablere kunnskap om og positive holdninger til VRI og virkemidlene i alle målgrupper og spesielt i bedriftene.
- stor og bred deltagelse på prosjektets aktiviteter
- erfaringsoverføring innen og mellom målgruppene om innovasjon og utvikling

Kommunikasjonsplanen definerer videre følgende hovedmålgrupper:

- nøkkelpersoner i aktuelle bedrifter og bedriftsorganisasjoner innen satsingsområdene
- nøkkelpersoner i FoU-institusjoner i fylket
- Troms fylkeskommune
- Innovasjon Norge Troms
- offentlig virkemiddelapparat for øvrig
- kommunene i Troms
- nærings- og kunnskapsparke, næringshager og SIVAs inkubatormiljøer
- private konsulenter innenfor satsingsområdene
- politikere alle nivåer
- media

Forslag til kommunikasjonsplanens handlingsdel vil foreligge til første konsortiemøte. Her vil mer direkte oppsøkende virksomhet ute i bedrift stå sentralt, ikke minst på bakgrunn av at kartlegginga viste at VRI virkemidlene fortsatt er relativt dårlig kjent ute i bedriftene, samtidig som bedriftene selv også ønsker mer besøk. Kommunikasjonsplanen vil ellers ta utgangspunkt i eksisterende handlingsdel med en matrise som viser hvilke tiltak som rettes mot hvilke målgrupper. Tiltak i første programperiode har vært flyers, produktark, hjemmesider, roll-up, lysark, pressemeldinger, kronikker, nyhetsbrev og Facebook. I tillegg vil dialogkonferansene, læringsarenaene, studentoppgaveprisen og innovasjonsforskningsprosjektets formidlingsaktiviteter også inngå i handlingsdelen.

Mangfold

VRI Troms har i første programperiode hatt en egen handlingsplan for endret kjønnsbalanse i. I vedlegg 3 presenteres tilhørende aktivitetsplan sist revidert 5. oktober 2009. Forslag til ny handlingsplan for neste programperiode vil foreligge til første konsortiemøte. Ny handlingsplan vil i stor grad bygge på eksisterende plan, men med et enda sterkere fokus på å øke kvinneandelen for alle VRI virkemidlene (kapittel 5).

Utfordringene i forhold til kvinners deltagelse i innovasjonsprosessene er tilsynelatende de samme som de var ved oppstart av VRI Troms i 2008, men kvinners rolle i og forhold til innovasjon er lite undersøkt. Innovasjonsstudier er i all hovedsak gjort i manndominerte bransjer og innovasjonsmål slik som patenter bidrar til å usynliggjøre innovasjon i kvinnedominerte bransjer slik som service og offentlig sektor. Innovasjonsforskningsprosjektet i VRI Troms skal derfor, i samarbeid med innovasjonsforskningsprosjektene i VRI Nordland og VRI Finnmark, undersøke om det er forskjeller knyttet til innovasjon, samarbeidsmønstre og kjønn i to bransjer hvor kvinner er representert i ulik grad.

Internasjonalisering

I første prosjektperioden har VRI Troms hatt liten internasjonal aktivitet. Høsten 2010 planlegges det ei kartlegging der ei arbeidsgruppe som skal oppnevnes styret for VRI Troms, besøker utvalgte regioner og institusjoner i EU for å lære om vellykket samhandling i regionale innovasjonssystemer. Et tentativt delmål vil være å opprette lærings- og informasjonssamarbeid med utvalgte innovasjonssystemer.

I neste programperiode skal VRI Troms også arbeide for at bedrifter og institusjoner i Troms i større grad skal nyttiggjøre seg av FoU-virkemidler i EU, noe som gjenspeiler seg i de eksterne resultatmålene i form av et internasjonalt FoU-prosjekt innenfor hvert innsatsområde i tillegg til to EEN-prosjekter

Innovasjonsforskningsprosjektet skal i tillegg til å publisere internasjonalt, også etablere samarbeid med relevante miljøer i andre land.

7. RESSURSRAMMER

VRI Troms 2011-2013 planlegges ut fra følgende kostnadsbudsjett og finansiering:

Kostnadsbudsjett					
Virkemidler	2011	2012	2013	Totalkostnad	%
Regional dialogkonferanse	75 000	75 000	75 000	225 000	
Læringsarenaer (a 30 000,-)	180 000	180 000	180 000	540 000	
Personmobilitet	2 000 000	2 300 000	2 500 000	6 800 000	
Foresight*	250 000	250 000	250 000	750 000	
Kompetansemegling (a 50 000)	1 100 000	1 100 000	1 100 000	3 300 000	
Forprosjekter (150 000,-)	2 250 000	1 950 000	1 500 000	5 700 000	
Kartlegging			280 000	280 000	
Aksjonsprogrammet	120 000	120 000	120 000	360 000	
Nye, eksperimentelle virkemidler	200 000	200 000	200 000	600 000	
Forskningsprosjektet	1 800 000	1 800 000	1 800 000	5 400 000	
Administrasjon	850 000	850 000	820 000	2 520 000	10
Sum totalt samordningsprosjektet	8 825 000	8 825 000	8 825 000	26 475 000	
Finansiering					
Norges forskningsråd	4 159 167	3 975 833	3 942 500	12 077 500	46
RUP/RDA	3 034 167	3 000 833	3 192 500	9 227 500	35
Bedriftene	1 591 667	1 808 333	1 650 000	5 050 000	19
FoU	40 000	40 000	40 000	120 000	
Sum total finansiering	8 825 000	8 825 000	8 825 000	26 475 000	

For å lette arbeidet med dokumentasjon og rapportering i prosjektet, er det ikke budsjettert med bedriftenes og konsortiepartnernes egeninnsats for generell deltagelse i administreringen av prosjektet og på dialogkonferanser, læringsarenaer, andre møter ol. Men for nye, eksperimentelle virkemidler og for de bedriftsretta virkemidlene forprosjekter og personmobilitet, er det budsjettert med dokumenterbar egeninnsats fra bedriftene.